

Hátizsák rendszerek

1. A hátizsák probléma

Adott egy V térfogatú hátizsák, valamint adott k csomag, melyek térfogata rendre $v_0, v_1, \dots, v_{k-1}$. A csomagok közül szeretnénk néhányat kiválasztani, hogy telepakoljuk vele a hátizsákot (feltételezzük, hogy a pakolás hézagmentesen elvégezhető). Azaz keressünk egy olyan k -bites $M = (\varepsilon_{k-1}\varepsilon_{k-2}\dots\varepsilon_1\varepsilon_0)_2$ számot (tehát $\varepsilon_i \in \{0, 1\}$), melyre

$$\sum_{i=0}^{k-1} \varepsilon_i v_i = V.$$

A megoldáshoz sajnos nem áll rendelkezésünkre "igazán jó" algoritmus, pontosabban fogalmazva a használt eljárások gyakorlatilag az összes eset végignézését jelentik. Ebből következik, hogy nagy k és V értékek esetén belátható időn belül nem lehet megoldáshoz jutni.

2. Szupernövekvő hátizsák probléma

Vizsgáljuk most meg az alapfeladat egy olyan variánsát, melynek megoldása módszerében és hatékonyságában is eltér az alapfeladattól. Ezen a különbségen fog alapulni a hátizsákos nyilvános kulcsú titkosítási rendszer.

Definíció. A $v_0, v_1, \dots, v_{k-1}$ sorozat szupernövekvő, ha minden elem nagyobb mint az összes őt megelőző elem összege, azaz bármely $s = 1, \dots, k-1$ esetén

$$\sum_{i=0}^{s-1} v_i < v_s.$$

Példa. A 2, 3, 6, 15, 30 sorozat szupernövekvő, mert $3 > 2$, $6 > 2 + 3$, $15 > 2 + 3 + 6$ és $30 > 2 + 3 + 6 + 15$.

Könnyű előállítani szupernövekvő sorozatot egy tetszőleges pozitív tagú segédsorozat felhasználásával. Éppen a segédsorozat tagjai szolgáltatják a különbséget az első néhány tag összege és a következő tag között. Jelölje $a_0, a_1, \dots, a_{k-1}$ a segédsorozatot.

Legyen $v_0 = a_0$, továbbá $v_1 = v_0 + a_1$, $v_2 = v_0 + v_1 + a_2$, és így tovább, míg végül $v_{k-1} = v_0 + v_1 + \dots + v_{k-2} + a_{k-1}$. Világos, hogy az $a_0, a_1, \dots, a_{k-1}$ sorozat pozitivitása miatt a fenti módon gyártott $v_0, v_1, \dots, v_{k-1}$ sorozat szupernövekvő.

Példa. Legyen 3, 1, 2, 1, 2, 4 az előre adott segédsorozat. Ekkor

$$\begin{aligned} v_0 &= \boxed{3}, \\ v_1 &= 3 + \boxed{1} = 4, \\ v_2 &= 3 + 4 + \boxed{2} = 9, \\ v_3 &= 3 + 4 + 9 + \boxed{1} = 17, \\ v_4 &= 3 + 4 + 9 + 17 + \boxed{2} = 35, \\ v_5 &= 3 + 4 + 9 + 17 + 35 + \boxed{4} = 72. \end{aligned}$$

A bekeretezett számok a segédsorozat tagjainak felhasználását emelik ki, míg a dőlttel szedett számok a végeredményt, azaz a szupernövekvő sorozat tagjait mutatják.

Tegyük most fel, hogy a csomagok térfogatai egy szupernövekvő sorozat tagjai. Vegyük észre, hogy ebben a speciális esetben a hátzísák probléma megoldása nagyon könnyűvé válik. Rendezzük térfogatuk szerint csökkenő sorrendbe a csomagokat: $v_{k-1} > v_{k-2} > \dots > v_0$, és kezdjük el betenni őket a hátzísákba.

- Ha a soron következő v_i térfogatú csomag nem fér bele, akkor vegyük az utána következő v_{i-1} térfogatú csomagot;
- Ha soron következő v_i térfogatú csomag belefér, akkor őt kötelező beletenni, hiszen az utána következő összes többi csomag térfogata együttesen is kevesebb v_i -nél, tehát v_i mellőzése esetén biztosan nem telik meg a hátzísák.

Végül vagy megtelik a hátzísák vagy elfogynak a csomagok anélkül, hogy tele tudnánk rakni a hátzísákat.

3. MERKLE-HELLMAN rendszer

Legyenek az elküldendő üzenet egységei k -bites számként ábrázolva.

1. A felhasználók mindegyike választ magának egy $k + 1$ elemű szupernövekvő sorozatot. Legyen például az $\mathcal{A}$ felhasználó sorozata $v_0, v_1, \dots, v_{k-1}, m = v_k$.
2. Ezután $\mathcal{A}$ egyszerű próbálgatással keres egy m -hez relatív prím a számot, tehát $\gcd(a, m) = 1$.
3. Majd $\mathcal{A}$ meghatározza a multiplikatív inverzét modulo m , jelölje ezt b , azaz $a \cdot b \equiv 1 \pmod{m}$.
4. Legyen minden $i = 0, 1, \dots, k - 1$ esetén $w_i \equiv a \cdot v_i \pmod{m}$, ahol $0 \leq w_i < m$. A $w_0, w_1, \dots, w_{k-1}$ sorozat nem lesz szupernövekvő, kivéve néhány extrém esetet.

$\mathcal{A}$ nyilvános kulcsa a $\{w_i\}_{i=0}^{k-1}$ sorozat lesz, a többi adat titkos.

Üzenetküldés. Ha valaki szeretne $\mathcal{A}$ számára egy üzenetet küldeni, akkor kikeresi a nyilvánántartásból $\mathcal{A}$ nyilvános kulcsát. Legyen a nyílt üzenet $M = (\varepsilon_{k-1}\varepsilon_{k-2} \dots \varepsilon_0)_2$, amelyből a nyilvános kulcs segítségével

$$V = \sum_{i=0}^{k-1} \varepsilon_i w_i.$$

A V titkos üzenetet egy kommunikációs csatornán eljuttatják $\mathcal{A}$ -nak. Amennyiben valaki V birtokába jut, akkor $\{w_i\}$ ismeretében egy hátzísák problémát kellene megoldania az üzenet megfejtéséhez, ami túlonatúl időigényes.

Az üzenet megfejtése. Miután $\mathcal{A}$ megkapja a V titkos üzenetet, előveszi b és m titkos kulcsát, majd kiszámítja a $b \cdot V \pmod{m}$ számot. Mivel

$$bV = b \sum_{i=0}^{k-1} \varepsilon_i w_i = \sum_{i=0}^{k-1} b\varepsilon_i w_i \equiv \sum_{i=0}^{k-1} \varepsilon_i \overbrace{b a}^{\equiv 1} v_i \equiv \sum_{i=0}^{k-1} \varepsilon_i v_i \pmod{m},$$

így ahhoz, hogy $\mathcal{A}$ megfejtse a kapott üzenetet, csak egy szupernövekvő hátizsák problémát kell megoldania, ami nem okoz számára problémát. Tehát a $\sum_{i=0}^{k-1} \varepsilon_i v_i$ szám, valamint a $\{v_i\}_{i=0}^{k-1}$ szupernövekvő sorozat ismeretében $\mathcal{A}$ kiszámolja az

$$\varepsilon_{k-1}, \varepsilon_{k-2}, \dots, \varepsilon_0$$

együtthatókat, ahonnan $M = (\varepsilon_{k-1}\varepsilon_{k-2}\dots\varepsilon_0)_2$.

Példa. Legyen $k = 5$, $\{v_i\} : 2, 3, 7, 15, 31$. Legyen továbbá $m = 61$ és $a = 17$. Az Euklideszi algoritmus alkalmazásával könnyen megkaphatjuk, hogy $b = 18$.

$$(w_0, w_1, w_2, w_3, w_4) = (34, 51, 58, 11, 39) \equiv (17 \cdot 2, 17 \cdot 3, 17 \cdot 7, 17 \cdot 15, 17 \cdot 31) \pmod{61}.$$

Az elküldendő üzenet $M = (10110)_2$. Ekkor $51 + 58 + 39 = 148 = V$ lesz a titkosított üzenet. Ha a címzett megkapja, akkor kiszámolja, hogy $148 \cdot 18 \equiv 41 \pmod{61}$. Végül $41 = 31 + 7 + 3$, amelyből $M = (10110)_2$.

Megjegyzés. SHAMIR 1982-ben megmutatta, hogy bár $\{w_i\}$ nem szupernövekvő, de az üzenet feltöréséhez jól ki lehet használni azt a tényt, hogy szupernövekvő sorozatból származik. Ezért úgy tesz biztonságosabbá a rendszert, hogy az (m, a) pár alkalmazása helyett dupla titkosítást használnak valamely (m_1, a_1) és (m_2, a_2) párokat felhasználva.

4. Részletesen kidolgozott mintapélda

A mintapélda a *mintafeladatok.pdf* fileban található.